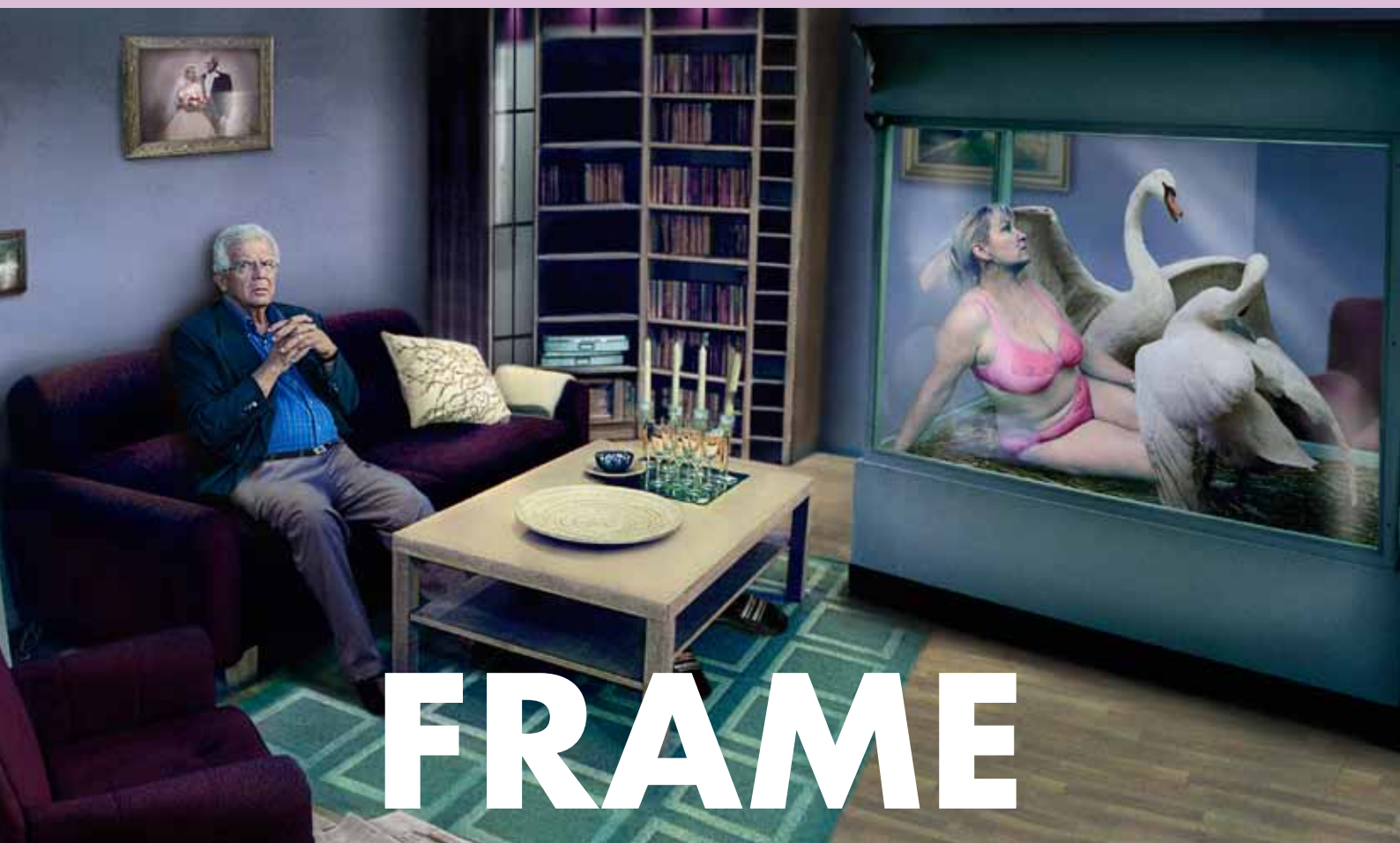

Teoretická bakalářská práce

FRAME

SEDM ROČNÍKŮ FOTOGRAFICKÉ SOUTĚŽE

Tomáš Hliva

Slezská univerzita v Opavě
Filosoficko-přírodovědecká fakulta
Opava, 2012

Teoretická bakalářská práce

FRAME

SEDM ROČNÍKŮ FOTOGRAFICKÉ SOUTĚŽE

Tomáš Hliva

Slezská univerzita v Opavě
Filosoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie
Opava, 2012

ABSTRAKT /ABSTRACT

FRAME – sedm ročníků fotografické soutěže

Sledováním soutěže FRAME od jejího samotného vzniku v roce 2005, tedy v době, kdy jsem se začal o fotografii definitivně vážně zajímat a zároveň se připravovat na přijímací zkoušky aktuálně dokončovaného studijního oboru na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, jsem došel k přesvědčení, že tento ojedinělý projekt Ondřeje Žižky a Evžena Sobka se i za takto krátkou dobu stal jedním z hlavních kulturních počinů, reflektující aktuální dění ve fotografii na české umělecké scéně.

FRAME – Seven Years of a Photography Contest

By following the FRAME competition from it's very beginning in 2005 (which was the time I took a definite interest in photography and started to prepare for preliminary examinations for Institute of Creative Photography in Opava) I came to believe that this unique project of Ondřej Žižka and Evžen Sobek became – even in such a short period of time – one of main cultural events that reflect the contemporary course of photography at Czech art scene.

KLÍČOVÁ SLOVA /KEY WORDS

FRAME, fotografická soutěž, mladí fotografové, hodnocení poroty, dokumentární fotografie, inscenovaná fotografie

FRAME, photo competition, young photographers, evaluation of the jury, documentary photography, staged photography

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Studijní program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Obor: Institut tvůrčí fotografie

Akademický rok: 2011/2012

NÁZEV TÉMATU ČESKY

FRAME – sedm let fotografické soutěže

NÁZEV TÉMATU ANGLICKY

FRAME - Seven Years of a Photography Contest

VEDOUCÍ PRÁCE

Prof. PhDr. Vladimír Birgus

OPONENT

Prof. Mgr. Jindřich Štreit

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ

Cílem mé závěrečné práce není snaha podat úplné statistické údaje o počtu přihlášených prací, ani kritika jednotlivých ročníků, jak ji známe z tisku v rámci reakcí na každoroční prezentace oceněných souborů ve výstavních síních.

Ve svém textu se zaměřuji na soutěž z více pohledů. Jednak z prostředí akademického – jako spolužák a kolega studentů ostatních vysokých škol se samostatnou výukou fotografie a jednak z prostředí profesního, ve kterém se pohybuji jako tvůrce fotografického periodika. Všímám si, jak je soutěž vnímána především samotnými fotografy, porotci a odbornou veřejností, ale i organizátory. Snažím se ji „zarámovat“ na pozadí fotografického dění uplynulých sedmi let, rozkrýt její strukturu, poukázat na její nedostatky, ale i obecně postihnout její smysl a funkci.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych zde poděkoval Prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za vedení práce, ing. BcA. Ondřeji Žižkovi za poskytnutý rozhovor a cenné informace a všem zmiňovaným autorům za jejich ochotu a poskytnuté materiály.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlasím se zveřejněním v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie.

Tomáš Hliva

V Opavě dne 24. srpna 2012

© 2012 Tomáš Hliva, Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

Slezská univerzita v Opavě
Filosoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie
Opava, 2012

OBSAH

ÚVOD	9
JINÝ FRAME	10
Nenápadné Brno	10
V rámci Česka	11
Koncept tří	12
POROTA	13
Fotografické povědomí	13
Obsah, trendy a technika	14
Tříbení postřehu i smyslu	15
2005 – 100% ŽIVOT /KOMUNIKACE /DOMOV	16
Krajinky, pohádky, grotesky	16
2006 – CESTA /MANIPULACE /KRÁSA	20
Mladé české fotografky	20
2007 – ŠTĚSTÍ /ZÁVISLOST /VIP	24
Závilsoti Andreje Balca a Anny Gutové	24
Vojtěch V. Sláma jako velmi důležitý turista	25
2008 – LÁSKA /IDENTITA /SÍLA	29
Fiktivní rekonstrukce paměti Petry Malé Millerové	29
Láska dvou žen	30
Rozhovor s Vendulou Konopovou	30
2009 – SHOW /VZTAH /IN	35
Intimní obrazy Jakuba Jurdiče	35
Zápisky Jiřího Zykmanda a Fojtíkův absurdní domov	36
Rozhovor s Liborem Fojtíkem	37
2010 – BŮH /KLASIKA /REKREACE	42
Estetika podle Martina Tůmy	43

Galerie a wrestling	44
Rozhovor s Milanem Burešem	45
FRAME 2011	49
Husákovo 3+1	49
Intimní obrazy	50
MLADÝ FRAME	53
Soutěž ve skoku o fotografii	54
ROZHOVOR S ONDŘEJEM ŽIŽKOU	56
ZÁVĚR	57
PŘEHLED UPLYNULÝCH ROČNÍKŮ A OCENĚNÝCH AUTORŮ	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
JMENNÝ REJSTŘÍK	61

INTERNETOVÉ ODKAZY

www.andrejbalko.com
www.artalk.cz
www.baraprasilova.com
www.casopis-foto.cz
www.czechpressphoto.cz
www.digiarena.cz
www.foto-skola.com
www.fotoframe.net
www.fotograf.net
www.fotomosty.info
www.fractionmagazine.com
www.funkehokolin.com
www.itf.cz
www.milanbures.com
www.photorevue.com
www.pospech.com
www.vendulaknopova.tumblr.com
www.visuramagazine.com

ÚVOD

Sedm let není mnoho a někomu se může zdát, že mapovat historii soutěže FRAME z takto zanedbatelného časového odstupu je pouhou ztrátou času. Sledováním tohoto projektu od jeho samotného vzniku v roce 2005, tedy v době, kdy jsem se začal o fotografii definitivně vážně zajímat (a zároveň se připravovat na přijímací zkoušky aktuálně dokončovaného studijního oboru na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě), jsem však postupně došel k přesvědčení, že v našich končinách ojedinělý projekt Ondřeje Žižky a Evžena Sobka se i za takto krátkou dobu stal jedním z hlavních kulturních počinů, reflektující aktuální dění ve fotografii na české umělecké scéně. V tomto pocitu mě utvrdila i samotná práce na tomto textu, a to především prostřednictvím autorů, se kterými jsem se setkal a kteří si své účasti v soutěži velmi cení.

Cílem mé závěrečné práce však není snaha podat úplné statistické údaje o počtu přihlášených prací, ani kritika jednotlivých ročníků, jak ji známe z tisku v rámci reakcí na každoroční prezentace oceněných souborů ve výstavních síních.

Ve svém textu se zaměřuji na soutěž z více pohledů. Jednak z prostředí akademického – jako spolužák a kolega studentů ostatních vysokých škol se samostatnou výukou fotografie¹ a jednak z prostředí profesního, ve kterém se pohybuji jako tvůrce fotografického periodika. Všímám si, jak je soutěž vnímána především samotnými fotografy, porotci a odbornou veřejností, ale i organizátory. Snažím se ji „zarámovat“ na pozadí fotografického dění uplynulých sedmi let, rozkrýt její strukturu, poukázat na její nedostatky, ale i obecně postihnout její smysl a funkci. Z oceněných autorů zmiňuji ty, jejichž účast v soutěži považuji za přínosnou a jejich konkrétní díla pak představuji v samostatných kapitolách v rámci jednotlivých ročníků. Do práce rovněž přikládám krátké rozhovory s autory, kteří se vyznačují různými fotografickými přístupy – s Vendulou Knopovou, Milanem Burešem a Liborem Fojtíkem.

¹ Institut tvůrčí fotografie, Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě; Ateliér nových médií II, Fakulta užitého umění a designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem; Ústav reklamní fotografie a grafiky, Fakulta multimediální komunikace, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně; Ateliér fotografie, Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze; Katedra fotografie, Filmová a televizní fakulta, Akademie múzických umění v Praze; Ateliér tvůrčí fotografie, Fakulta umění Ostravské univerzity v Ostravě; Ústav umění a designu, Západočeská univerzita v Plzni

Vedle toho do své bakalářské práce zahrnuji úplný přehled všech dosavadních laureátů soutěže a původní rozhovor se spoluzakladatelem a v současnosti hlavním organizátorem Ondřejem Žížkou. V bohatém obrazovém materiálu pak vybírám z obsahově a vizuálně nejsilnějších prací napříč všemi sedmi dosavadními ročníky.

JINÝ FRAME

NENÁPADNÉ BRNO

S nápadem na uspořádání soutěže přišel v roce 2004 Ondřej Žížka, nynější absolvent bakalářského studia na Institutu tvůrčí fotografie SU v Opavě, který v té době navštěvoval fotografické kurzy Evžena Sobka ve Fotoškole Brno². Své počáteční vize konzultoval nejprve s profesorem Jindřichem Štreitem, se kterým se znal již dříve, a později, v té době se svým učitelem, Evženem Sobkem. Oba dva pak svým počátečním nadšením reagovali na skutečnost, že většinu výstav v Brně zaštiťují Moravská galerie nebo Dům umění města Brna a pokud se něco děje v celorepublikovém měřítku, tak je to většinou v Praze. Svou roli hrál samozřejmě také fakt, že podobná soutěž, zaměřená na studenty fotografie a zároveň profesionální fotografy, jednoduše neexistovala.

Z prapůvodní představy Ondřeje Žížky vytvořit soutěž, kterou by charakterizovalo tematické spojení s městem Brnem se však naštěstí hned v dalším roce vyvinul plnohodnotný a koncepčně mnohem zajímavější projekt, za kterým stojí celá řada výrazných osobností české fotografie. Na organizaci soutěže se po odchodu Evžena Sobka podílí společnost Fotografiks, skupina pro přesahy fotografie MIMO³ a fotografická skupina Jasan⁴.

.....
² Fotoškolu Brno založil v roce 2004 Evžen Sobek. Soukromá instituce poskytuje vzdělání v oboru tvůrčí a užité fotografie nejširší fotografické veřejnosti, pilířem studia jsou tři a pětiměsíční intenzivní kurzy, mezi lektory jsou i dva absolventi Institutu tvůrčí fotografie, Vojtěch V. Sláma a Roman Franc

³ Ve skupině MIMO působí společně s Ondřejem Žížkou Eva Končalová, Vendula Tůmová, Martin Tůma, Jakub Skokan a Tomáš Pospěch. Mimo organizační činnosti na soutěži FRAME zajišťuje skupina pod záštitou prof. Jindřicha Štreita i zcela nový festival Měsíc vizuální tvorby ve Znojmě (www.fotomi.cz)

⁴ V brněnském sdružení Jasan jsou zastoupeni Gabriela Kolčavová, Roman Franc, Alexandr Sláma, Vojtěch V. Sláma, Karel Svačina a Ondřej Žížka

V RÁMCI ČESKA

V úvodu textu se zmiňuji o soutěži FRAME jako o všeobecně respektovaném kulturním počínu, který reflektuje trendy současné české fotografické scény. Toto tvrzení však vyžaduje dvě upřesnění. Především je třeba rozlišovat, jaký styl fotografického projevu se soutěž (její hybatelé, tedy organizátoři a jimi nominovaní porotci) snaží sledovat. FRAME je od začátku koncipován jako „nárazník“ pro tvůrčí uměleckou fotografii. Pokud tedy budeme zjednodušeně vnímat a odlišovat dva odlišné fotografické přístupy (i když mnohdy navzájem se propojující), pak vedle zmiňované tvůrčí fotografie s výtvarným přesahem a konceptem tím druhým bude reportážní fotografie a žurnalistická obrazová výpověď. Nasnadě je pak uvést paralelu a zmínit existenci dnes již tradiční fotografické soutěže Czech Press Photo⁵, která se zaměřuje především právě na aspekty novinářské fotografie.

Druhé upřesnění se vztahuje k regionálnímu vymezení. Soutěž FRAME je od samotného počátku určena profesionálním fotografům a studentům ze zemí Visegrádské čtyřky. Většina recenzentů i teoretiků o ní pak automaticky mluví jako o soutěži, jejíž výsledky ukazují na fotografické trendy v zemích Visegrádské čtyřky. Pokud však nahlédnete do úplného přehledu všech oceněných autorů v závěru práce, zjistíte, že drtivá většina fotografů působí a pochází z Česka. I když je tedy projekt koncipován jako mezinárodní a měl by tak zahrnovat práce ze zemí střední Evropy, vypovídá zatím spíše o „situaci“ u nás.

Nabízí se, že kvalita tuzemských souborů výrazně převyšuje přihlášená díla z ostatních oslovených zemí. Není tomu tak, počet přihlášených souborů ze Slovenska, Polska a Maďarska byl zatím i přes snahu pořadatelů velmi malý. Určitý posun lze vidět až na posledním, sedmém ročníku, kde je odezva na výzvu organizátorů v zahraničí přece jen patrnější.

.....
⁵ Největší a nejznámější tuzemská fotografická soutěž, jejíž organizátoři pod vedením Daniely Mrázkové každoročně udělují ocenění profesionálním fotografům, kteří pracují především pro zpravodajské agentury, noviny a časopisy. Soutěž se z původních pěti kategorií (vyhlášených v prvním ročníku v roce 2005) v posledních letech rozrostla na šestnáct kategorií, ve kterých se postupem času uplatňuje i celá řada mladých fotografů a studentů vysokých fotografických škol. V minulých ročnících posbírali ceny z řad studentů ITF Veronika Lukášová, Matěj Třešňák, Svatopluk Klesnil, Roman Vondrouš, Martin Wágner, Barbora a Radim Žůrkovi, Libor Fojtík, Milan Bureš, Pavla Ortová, Michaela Spurná nebo Jan Rasch.

Zajímavý pohled na „ohraničení“ soutěže má Eva Heyd, fotografka a novinářka, která působila v letech 1985 až 2005 v USA. „Zdá se mi, že díky otevřenosti dnešního světa a dostupnosti informací se stírají regionální hranice, a původní národní specifika, jež třeba před dvaceti třiceti lety nepochybně existovala, se do jisté míry v tvorbě vytrácejí.“⁶

KONCEPT TŘÍ

Hlavní osou a největším specifikem soutěže se stalo pravidelné vyhlašování třech okruhů témat. Tento záměr a pořadatelský „tah“ Ondřeje Žižky a Evžena Sobka se stal jednou z nejlépe diskutovaných oblastí samotné soutěže. Už tenhle fakt sám o sobě ukazuje na to, že nápad to byl více než dobrý, vždyť co lepšího chtít od akce, která „dohlíží“ a „mapuje“ prostředí daného zájmu, než aby vzbuzovala pozornost a diskuzi.

Objevila se tak celá řada reakcí na výhody takového uspořádání: „Tematický rámeček (frame) soutěže umožňuje překvapivá srovnání myšlenkových i vizuálních řešení u jednotlivých autorů.“⁷ Svěbytná témata skutečně přinášela každý rok nové výzvy a záleželo jen na autorech, jak se jim podařilo svá díla „včlenit“ do příslušné kategorie. Mnohdy se třeba i starší práce ocitly ve zcela novém světle a jejich zařazení do jedné z kategorií odhalilo zcela nové souvislosti a divák, neméně důležitý článek kulturního „procesu“, mohl začít přemýšlet.

Koncept tří volných a z mého pohledu i originálně pojatých témat rovněž nabízel zajímavé možnosti při samotné instalaci tradičních výstav, které dosud neodmyslitelně patřily k hlavnímu produktu výsledků soutěže FRAME.

Na druhou stranu s sebou neslo toto členění nejméně jedno úskalí: „Autoři někdy složitě pasují své práce do jednotlivých kategorií a porotci musí přihlížet nejen ke kvalitě a autentičnosti prací, ale také k jejich dialogu s vymezeným tématem,“⁸ říká k tomu z pohledu porotce Tomáš Pospěch. O členění podobně uvažuje i Martin Tůma, autor, jehož oceněnému cyklu Estetizovaná akce z roku 2010 se věnuji v jedné z dalších kapitol. „Rozdělení na tři témata mi vždycky přišlo jako zajímavé vodítko, ale na dru-

.....
⁶ Z katalogu FRAME 2008

⁷ Vendula Juřicová-Tůmová, porotkyně a kurátorka výstavy FRAME 2010 v katalogu k výstavě

⁸ Z katalogu k výstavě FRAME 2010

hou stranu jsem tento koncept nikdy zcela nepochopil. Nemyslím si, že někdo, kdo kdy získal nějakou cenu ve FRAMu by vytvářel fotografie přímo pro uvedená zadání. Myslím si, že je to spíš způsob jak budovat tvář a podobu soutěže a hledat její místo na české fotografické scéně. Dost razantně to odlišuje soutěž od počinů, jako jsou mezinárodní komerční soutěže, což je pro FRAME jediné dobře. Na druhou stranu si myslím, že ty tři kategorie tam byly vždycky trochu navíc. Pokud s nimi nikdo výrazně nepracuje, tak už je možná lepší vzdát se jich úplně a hledat autory, kteří na místní nebo příhraniční fotografické scéně vytváří výraznější přesah. A to většinou lidé ocenění ve FRAME dělali.“⁹

Původní koncept vydržel soutěži celých šest ročníků, v tom posledním, sedmém pak Ondřej Žižka provedl zásadní změnu – zrušil jednotlivé kategorie. Z volného zadání pak vzešlo šest finalistů a tři ocenění (zvláštní cenu pak uděluje Leica Gallery Prague). Se stejným modelem se pak počítá i do dalších plánovaných ročníků.

POROTA

FOTOGRAFICKÉ POVĚDOMÍ

Výsledky fotografické soutěže, vedle kvality přihlášených děl, ovlivňují její organizátoři a v důsledku pak zejména jimi oslovení porotci. Lidé s touto přechodnou funkcí, a ve fotografii a umění vůbec, to jak zní jedno známé klišé – nemají nikdy lehké. Sám jsem se v takové roli několikrát ocitl, i když na zcela jiné (amatérské) úrovni. Přes to však do jisté míry chápu výjimečnost pohledu jednotlivce, případně shodu kolektivu.

V porotě FRAMu se vystřídala celá řada fotografů, kurátorů, teoretiků a lektorů – v uplynulých ročnících to byli konkrétně Jana Bömerová, Eva Heyd, Bohunka Koklesová, Lucia L. Fišerová, Iren Stehli, Jana Hojstričová, Lucia L. Fišerová, Josef Moucha, Tomáš Pospěch, Jindřich Štreit, Ivan Pinkava, Aleš Kuneš, Jiří Pátek, Pavel Dias, Péter Korniss, Michal Hladík, Miroslav Vojtěchovský, Ábel Szalontai a Vojtěch V. Sláma. O vybraných cyklech a pořadí autorů tak vždy rozhodovalo pět až sedm hodnotitelů a pořadatelům nelze upřít, že se jim podařilo oslovit takové „postavy“ současné fotografie, které budí ve fotografických kruzích patřičný zájem i respekt.

.....
⁹ Z emailové korespondence s autorem ze dne 25. 8. 2011

Rád bych zde však uvedl problematiku spojenou s profesním zaměřením porotců a statutem mladých umělců, kteří vstupují do soutěže. Většina z nich se totiž rekrutuje z řad studentů vysokých škol přičemž jejich díla „naráží“ na pohledy hodnotitelů-pedagogů často stejných vzdělávacích institucí. Může se tak stát, že pedagog, který hodnotí daný soubor, se s konkrétními fotografiemi nesetká poprvé. Zná pozadí jejich vzniku, podílel se na finálním výběru do finálního cyklu a jeho pohled na kvalitu a výjimečnost práce může být značně deformovaný. Řešení takových „narážů“ je nasnadě. Pokusit se složení poroty rok od roku měnit a snažit se oslovit i odborníky ze zahraničí, u nichž bude pravděpodobnost, že se se soutěžní práci takto setkal dříve, daleko menší. Ostatně stejný problém řeší i pořadatelé „konkurenční“ soutěže Czech Press Photo, kde pro uplynulý ročník 2011 zasedalo z jedenácti členů hned osm zahraničních fotografů, novinářů, kurátorů a obrazových redaktorů. Pokud by se podobný trend objevil v budoucnu v menší míře i v soutěži FRAME, nebylo by to vůbec na škodu. Jasně však je, že brněnská soutěž volné tvorby nemá zdaleka takové prostředky, jako její pražská kolegyně.

OBSAH, TRENDY A TECHNIKA

Kvalitu jednotlivých děl nelze přesně změřit, nicméně v obecném povědomí lidí, kteří se fotografii věnují a snaží se „popsat“ její hodnoty, však jistá měřítko existují. Na co se však porotci soustředí především? Jaké aspekty díla při výběru zohledňují nebo by měli zohledňovat? Měl by být na prvním místě vždy obsah a myšlenka hodnoceného díla?

Miroslav Vojtěchovský, jeden ze stálých porotců a také pilných kritiků soutěže, má v otázce kritérií kvality jasno a ve svém textu uvádí zajímavý příměr: „Jde přece o to, jak vyprávět velmi silný obsah jako Dostojevský nebo jako Bach. Ten první to má na první pohled jednodušší, ten druhý musí do svého díla vložit zdánlivě mnohem více dovednosti, která má poněkud degradující povahu formální zručnosti, ale v obou případech leží ta dělicí čára, přes kterou se dílo v našem vnímání dostává do vyšších hodnotových pater v rovině upřímnosti, poctivosti, v hloubce autorského ponoru do té problematiky, o kterou se chce s divákem podělit. Vyumělkované projekty, byť by byly doslova přecpány skladebnými efekty překrývajícími obsahovou chudobu, v našem vnímání přes onu dělicí čáru neprojdou.“¹⁰

.....
¹⁰ Z katalogu k výstavě FRAME 2009

TŘÍBENÍ POSTŘEHU I SMYSLU

Mezi dalšími kritérii je jistě i otázka vlivu aktuálních trendů. Mají být měřítkem úspěchu? Při pohledu na výsledky všech ročníků je zřejmé, že aktuální tendence ve fotografii jednoduše přehlížet nelze. Kdo však tyto směry, tendence určuje, pojmenovává? Nejsou to právě teoretikové a publicisté, v jejichž postojích a textech se vždy nějakým způsobem odráží role hodnotitele-porotce?

Většina v soutěži oceněných souborů, jejichž vizuální zpracování můžeme hodnotit slovem „trendy“, však s sebou díky hlasům poroty FRAME nesou i přesahy, autorův vklad a často i nadhled a vtíp.

Ale jaká další hlediska je třeba zohledňovat? Mohlo by se zdát, že po definitivním nástupu digitálních fotoaparátů (které si mimochodem našly svoje stálé místo i mezi profesionálními fotografy právě v období založení soutěže), se technická stránka fotografie (která může být spojená právě i se způsobem fotografického záznamu), stojí při hodnocení spíše stranou. V porotě se však vedou debaty i v tomto ohledu. Dalo by se říct, že porotci „vyčítají“ mladším autorům při tvorbě jakousi tvůrčí nepozornost. Josef Moucha, taktéž pravidelný účastník setkání poroty, o přístupu k hodnocení technické úrovně fotografických obrazů říká: „Neřeční se při hodnocení o škále černobílé versus pestré: obě možnosti jsou považované za svrchovanou autorskou volbu, ale neznamená to, že porota zpracování obrazu přehlídí. Zdá se, že příliš mnoho snímků přejímá optiku prefabrikovanou výrobcí: na můj vkus pohodlně a na příliš mnoha frontách se ustupuje tlakům doby, byť je jim třeba čelit. Tříbení postřehu i smyslu pro závažnost volby okamžiku expozice nahrazuje mechanika kamer sekvencemi. Nevadí mi tolik, že práce ve fotokomorách mizí z repertoáru, spíše postrádám sepětí kvalit obsahových a formálních.“

2005 – 100% ŽIVOT /KOMUNIKACE /DOMOV

KRAJINKY, POHÁDKY, GROTESKY

Z oceněných prací prvního ročníku vybírám práce Tomáše Pospěcha, jenž v cyklu *Krajinky.jpg* parafrázuje klasické krajinářské dílo Josefa Sudka. Velkoformátovou kamerou snímal umělé vytvořené scenerie počítačových her či tapet vytvořených na pozadích počítačových monitorů. Pospěch se tak po cyklech dokumentárních fotografií (*Pomezí*, 1997 a *Look to the Future*, 2003) představil koncepčně zpracovaným tématem. Rád jsem se byl účasten vtipné přednášky autora na téma vzniku jednotlivých snímků. Sám jsem počítačové hry nikdy nehrál, exkurze do světa různých úrovní konkrétních her v cestě za dokonalou přírodní scénérií mi utkvěla v mysli zřejmě ještě na hodně dlouho. V historii krajinářské fotografie těžko mohl dosud někdo řešit podobné problémy, jakým byl pro Tomáše Pospěcha třeba hořící obrněný vůz, zaclánějící ideálnímu panorámatu.

„V prostoru počítače jsem činil vše, co obvykle přináleží krajináři: dlouho vyhledával vhodnou krajinu, ovládním autíčka, postavy, zaměřovače nebo jiným předprogramovaným postupem pečlivě volil kompozici, klávesnicí a myší nacházel nejvhodnější výřez, vyhledával vhodné počasí, ten správný okamžik...a pak dlouze exponuji masivním aparátem na velký formát negativu. Byl jsem tradiční poutník s kamerou, krajinář v prostoru internetového média“.¹

Propojení dvou postupně se vzdalujících světů způsobu zaznamenání fotografického obrazu, tedy toho analogového a digitálního, pak nabylo na významu především v rámci samotné instalace výstavního souboru, který autor realizoval s odkazem na klasická díla krajinářských mistrů. Na neznalého návštěvníka po vstupu do prostředí expozice tak čekal při bližším přezkoumání kontaktů i zajímavý moment překvapení.

Dá se říct, že v rámci prvního ročníku můžeme mluvit o jednom velkém objevu. Bára Prášilová, studentka Institutu tvůrčí fotografie na Slezské univerzitě v Opavě, se postupně vypracovala na jednu z nejžádanějších českých profesionálních fotografek. Bára je mimo jiné držitelkou dvou prestižních ocenění Fotograf roku na Czech Grand

.....
¹ Tomáš Pospěch, text z katalogu výstavy *Krajinky.jpg*, Galerie Fiducia, Ostrava, 26. května – 23. června 2005

Design v roce 2009 a 2011, byla rovněž finalistkou Hasselblad Masters Awards 2009. Ve své tvorbě se zaměřuje na módní a portrétní fotografii, výjimkou je snad právě její první oceněný soubor fotografií z cyklu Beauty, ve kterém pracovala s neživými rekvizitami – panenkami, jež stylizovala do různých nadpřirozených bytostí. Práce s rekvizitami zůstala hlavním poznávacím znakem i všech dalších fotografií Bány Prášilové, stejně tak původní aranže, technická dokonalost a cit pro výběr modelu. V poslední době nejdeme v zakázkových fotografiích Bány Prášilové i silný vliv retro „looku“ dob dávno minulých, opět však inscenovaných v rámci vlastních aranží. Kontinuita tvorby, originální řeč a jasný koncept dovolují Báře způsob práce v našich končinách spíše ojedinelý – tvořit v rámci komerčních zakázek podle svých představ.

Ze stejné kategorie 100% Život pak vybírám také ukázky fotografií Milana Jaroše, v současnosti stálého fotografa týdeníku Respekt. Zatímco vztah fotografií Bány Prášilové k zadání je spíše okrajový, Jarošův barevný dokument tu „sedí“ daleko lépe. Milan Jaroš je společně s Martinem Kollárem (cyklus fotografií Armádní kuchaři, FRAME 2009) zároveň jediným představitelem, který se dokázal prosadit do nejlépe hodnocených souborů napříč ročníkem prostřednictvím barevného subjektivního dokumentu.

Tomáš Pospěch,
z cyklu Krajinky.jpg,
1. cena v kategorii Komunikace, 2005

Milan Jaroš, 2004–2005,
3. cena v kategorii 100% život,
2005

Barbora Prášilová, Bez názvu,
1. cena v kategorii 100% život,
2005

2006 – CESTA / MANIPULACE / KRÁSA

MLADÉ ČESKÉ FOTOGRAFKY

Druhý ročník soutěže dokázal přitáhnout zavedená jména, především Andreje Balca (Nedělní přání, první místo v kategorii Cesta), Vojtěcha Slámu s jeho poetickými čtvercovými černobílými zvětšeninami z cyklu Z Deníku vlka, ale také i výrazné představitelky nastupující generace mladých českých fotografek – Danielu Dostálkovou, Kateřinu Držkovou a Barboru Kuklíkovou.

Daniela Dostálková, která se v cyklu Town I Like dotýká problematiky odosobněného prostředí továren „japonského typu“ a praktikování firemní kultury na cizím území.¹ (Podobnému tématu se věnoval ve svém cyklu Look to the Future i Tomáš Pospěch). Když jsem viděl tento soubor poprvé, ještě jsem nepřemýšlel o následcích, které s sebou přísná pravidla velkých a úspěšných firem mohou přinést. Nové souvislosti mi otevřel dokumentární film Seana Mcallistera Japonský příběh lásky a nenávisti, ze kterého je dobře patrné, jaké faktory se v Japonsku podílí na nejvyšším počtu sebevražd na světě na počet obyvatel – mezi nimi hrají právě pracovní prostředí špičkových továren firem globálních a úspěšných megakorporací a nekompromisní přístup k zaměstnancům vyžadující zásadní roli. Po jeho shlédnutí nacházím v bizarních obrazech Daniely Dostálkové kromě nádechu grotesky a absurdna i tušení smutných a tragických událostí.

Kateřina Držková, absolventka FAMU, dnes patří mezi nejčastěji vystavující české autorky. V duchu manipulovaného dokumentu se představila širší veřejnosti snímky z cyklu Uprchlíci, které porota umístila v rámci kategorie Cesta na druhé místo za Balcovo Nedělní přání. Ve těchto obrazech vytváří novou realitu politických emigrantů pomocí počítačové manipulace, přistěhovalce zasazuje do prostředí různých vizualizací, které by se měly přiblížit jejich představám o lepším životě. Kontrast autorka umocňuje i formálně – prostřednictvím kukátka prezentuje autentické černobílé záběry reality, představy, které ve většině případech vycházejí ze skutečných výpovědí fotografovaných, pak ve výstavním souboru prezentuje pomocí velkých barevných zvětšenin. Manipulace tu však není samoučelná, ale vychází z jasného sdělení, dotýkají se sociálních problémů současného světa.

.....
¹ Každé ráno je pro zaměstnance vedená povinná rozcvička, k obědu se servíruje svíčková i sushi, Daniela Dostálková, z katalogu FRAME, 2006

Velkou pozornost vzbudil v tomto roce i vítězný soubor kategorie Krása IN-TY-MY-TA Barbory Kuklíkové, která na mateřské dovolené vytvořila sondu do prostředí čerstvé matky a jejího čerstvě narozeného dítěte. Svými autoportréty zaujala především díky netradičním a moderním kompozicím, kterým nechyběl vtip a nadhled ani obsahové intimní sdílení tématu s divákem.

Daniela Dostálková,
z cyklu The Town I Like,
1. cena v kategorii
Manipulace, 2006

Všet
 04. 08. 2006
 Všechno řádko
 Rozvedení
 Z dětí
 Vzdělání zkráceně
 (STUDIJNÍ)
 NA ŠESTIČKU Z TĚŽKÉ
 ŽELANÍ: SVÝJ DŮDEK

Božský Bůh
 11 - 12. 08.
 Bývalý - Japonsko
 04. 08. 2006
 04. 08. 2006
 04. 08. 2006 - 04. 08. 2006
 - 04. 08. 2006
 04. 08. 2006
 04. 08. 2006
 04. 08. 2006

Andrej Balco, z cyklu Nedelné želanie,
 1. cena v kategorii Cesta, 2006

Kateřina Držková, z cyklu Uprchlíci,
 2. cena v kategorii Cesta, 2006

2007 – ŠTĚSTÍ /ZÁVISLOST /VIP

ZÁVISLOSTI ANDREJE BALCA A ANNY GUTOVÉ

Se slovenským autorem Andrejem Balcem co by studentem ITF v Opavě jsem se setkal v rámci školní konzultace poprvé na Horní Bečvě. Překvapilo mě, jak tento chla-
pík, jehož dílo patří mezi absolutní špičku právě v regionu „působíště“ soutěže FRA-
ME, tedy v zemích Visegrádské čtyřky, působí navenek skromně a pokorně.

Andrej Balco oslovil porotu již v ročníku 2006 cyklem dokumentárních fotografií Ne-
dělní přání z prostředí (i)legálních dělníků ze zemí bývalého Sovětského svazu, ale z
mého pohledu především „Domésticas“, za který Balco získal v tomto ročníku první
cenu, představuje jeden z vrcholů současné dokumentární tvorby na Slovensku.

Slovenský autor získal stipendium na pobyt v brazilském Rio de Janeiru, kde půl roku
portrétoval početné skupiny domácích sluhů a jejich pánů v prostředí jejich přechod-
ných/trvalých domovů. Sondu do rozdílných společenských statusů obou protago-
nistů pak Balco ještě prohlubuje pomocí třech jednoduchých otázek, které pokládá
„sluhům“ i jejich „pánům“: „Co by sis přál, kdyby jsi chytil zlatou rybkou? Co pro tebe
znamená práce? Kdy jsi začal pracovat?“¹

Formálně pak obrazové výstupy prezentuje jako triptychy, skládané z portrétů pána
a jeho sluhy, mezi něž vkládá ještě detail prostředí působíště obou protagonistů, tedy
místo rezidence. Samotné portréty pak působí velmi sugestivně, čehož Balco dosa-
huje jednak použitím středoformátové kamery, jednak nekompromisním ořezem, kdy
obličejová část často vyplňuje celý formát obrazového výstupu. I dílčí portréty jinak
dokumentaristy Balca nepostrádají patřičnou hloubku. Celou práci pak staví ještě na
částečně inscenovaných dokumentárních obrazech, na kterých figurují opět fotogra-
fování z triptychů. Tady Balco naplno rozvíjí svůj smysl pro detail – co do obsahu (pře-
mýšlíme, co prožívá aktér snímku) i formy (vizuálně podmanivé celky s účastí jiho-
amerických reálií). Autor se navíc přesně trefil do zadání (stejně tak můžeme říct, že
pořadatelé se trefili zadáním do existujícího souboru Andreje Balca), snímky zařazené
do kategorie Závislost nepůsobí ve „výsledkové“ listině jako dodatečně naroubované.

.....
¹ Andrej Balco, Domésticas, Dům Fotografie, Bratislava, 2008

Hledání nových souvislostí v rámci napojení souboru na vyhlášené téma z mého pohledu dobře zafungovalo i v případě fotografií Anny Gutové (která společně s Gabrielem Frágnerem dosáhla o čtyři roky později cyklem fotografií I Love My Family na absolutní vítězství v sedmém ročníku soutěže FRAME, ukázky z tohoto cyklu prezentuji na straně 51).

Její černobílé kontrastní obrazy prezentované pod názvem Kotrmelec, jsou založené na aktuálních pocitech autorky, která se vyrovnává se zásadním životním obratem. Takto zpracovaný černobílý subjektivní dokument patří v historii soutěže k ojedinělým, podobně se „pocitově“ vyjadřuje snad pouze finalistka FRAME 2011 Dagmar Vyhánková ve svém cyklu dokumentárních fotografií Heart on Fire. (I když je její soubor barevný, svou desaturací působí navíc podobně monochromaticky).

VOJTĚCH V. SLÁMA JAKO VELMI DŮLEŽITÝ TURISTA

„Na nádraží v Pushkaru, kde mi ukradli brašnu s foťákem, se vším, prodavač čaje křičí, čór, čór, čór...“²

Těmito slovy začíná Vojta Sláma explikaci ke svému cyklu fotografií India Tourist, který porota ocenila v rámci kategorie VIP v roce 2007 nejvýše. Autor se vypravil na cestu do Indie, kde byl však záhy okraden. Přišel tak mimo jiné i o svůj tradiční nástroj – středoformátovou dvouokou zrcadlovku Flexaret. Nastalou situaci řešil nákupem jednoduchého automatického přístroje s plastovou čočkou, což samo o sobě samozřejmě není nijak zvlášť pozoruhodné.

Vojta Sláma však absolutní změně prostředníka mezi fotografovanou realitou a fotografem, tedy právě použité kameře, podstoupil i změnu samotného přístupu k tvorbě – stejně tak jako sám již nemohl na amatérském přístroji ovlivňovat nastavení expozičních hodnot (nechává je na automaticce) – stejně tak nechává momentu překvapení i další fázi procesu tvorby obrazového výstupu – nefotografuje sám, ale fotoaparát vkládá do rukou jiným.

Koncept, kdy se fotograf nechává fotografovat náhodnými kolemjdoucími není ničím novým, u Vojtěcha V. Slámy, který se dosud ve svých černobílých čtvercových obrazech přiklání spíše k aranžím s promyšlenými kompozicemi, však cyklus barevných

.....
² Vojtěch Sláma, z katalogu FRAME 2007

fotografií z prostředí Indie představoval příjemný obrat s tolik z mého pohledu důležitým momentem překvapení. Bezprostřednost, jednoduchost a přirozenost fotografií Vojtěcha V. Slámy, který co by VIP turista v cizí zemi figuruje na všech „automatických portrétech“ z tohoto cyklu, považuji za jedny z nejoriginálnějších portrétů, které se dosud v soutěži objevily.

Andrej Balco,
z cyklu Domésticas,
1. cena v kategorii
Závislost, 2007

Anna Gutová,
z cyklu Kotrmelec,
2. cena v kategorii Závislost, 2007

Vojtěch Sláma,
z cyklu India Tourist,
1. cena v kategorii VIP, 2007

2008 – LÁSKA /IDENTITA /SÍLA

FIKTIVNÍ REKONSTRUKCE PAMĚTI PETRY MALÉ MILLEROVÉ

„Malá rekonstruuje subjektivně viděné události, divák je vtažen do podmanivého světa snění. Jediným záchytným bodem, který skutečně existuje, je prostředí domu prarodičů, v němž celá její rodina vyrůstala. Ostatní situace, pohledy, výjevy ubíhají za hranice popisné dokumentace rodinné historie. Podobně jako v Kusturicově filmu *Arizona Dream*¹ má každá osoba z fotografií Petry Malé své sny a své touhy... a někde za tím vším je všudypřítomný náznak pomíjivosti a smrti.“²

Markéta Kubačáková

Těžko hledám napříč historií soutěže soubor, který by svou komplexností, vyspělostí a silou sdělení předčil cyklus fotografií Petry Malé A ona řekla dyt se dívá. Petra Malá Millerová se ve svých vzpomínkách vrací do domu svých prarodičů, kde vyrůstala její rodina a pomocí starých fotografií rekonstruuje svoje vzpomínky. Nedělá to však „doslovně“, ale na základě skutečných bodů interpretuje svůj vlastní příběh.

Autorka s naprostou pečlivostí komponuje jednotlivé záběry, s citem kombinuje různý formát obrazového výstupu, mění rytmus vyprávění pomocí střídání žánrů – portrétu, zátiší, manipulovaného dokumentu, krajiny, stejně minimalisticky dává svým obrazům černobílou či barevnou škálu. Použitá forma i přes svojí dokonalost však hraje vedlejší roli. Tak jako hovořím v úvodu své práce o problematice explikace, tedy nakolik je pro dané dílo jeho vysvětlení pomocí textu na místě, zde pro mě slovní představení díla funguje jen jako prostředník, který mě uvádí slovy „prosím tudy dál“.

Víc vědět nepotřebuji, ba ani nechci. A podobně jako u knih nebo filmů, které na mě silně zapůsobily, nezjišťuji pozadí jejich vzniku, informace o autorovi, nic z toho, co by mohlo narušit můj vlastní způsob interpretace, i v případě skvělých fotografií Petry Malé Millerové se sám nechávám svírat pomíjivostí, jejíž přítomnost v životě mi takto naléhavě a přitom sofistikovaně žádný další soubor obrazů dosud nepřipomněl.

.....
¹ Jeden z mých nejoblíbenějších filmů vůbec natočil Emir Kusturica v roce 1993. V hlavních rolích Johnny Depp a Fay Dunaway (která je i přes svůj pokročilý věk stále neobyčejně okouzující). Jedná se o první film, který Kusturica natočil v USA, v době uvedení naprostý propadák, Američany naprosto nepochopený (podobně jako první zámořský film Miloše Formana *Taking Off*).

² Text ke společné výstavě Daniely Baráčkové, Marka Thera, Petry Malé a Terezy Velíkové, Funkeho Kolín, 2011

LÁSKA DVOU ŽEN

Kategorii Lásk opanovaly dvě ženy. Tereza Vlčková se mihla svými „levitujícími“ snímky z cyklu A Perfect Day, Elise... již v předešlém ročníku 2007. Porota je ocenila třetím místem v kategorii Štěstí. Obrazy s pohádkově snovými výjevy balónků, lam a polonahého děvčátka (které u nás mohlo figurovat na titulní stránce fotografického magazínu³ avšak na výstavě Ženy v české fotografii v berlínském Kleisthausu v roce 2010 být nemohlo) si však FRAME získala až o rok později, a to v rámci kategorie Lásk (1. Cena). I když se fotografiím nedá upřít perfektní technické zpracování, neotřelé barevné ztvárnění a podivuhodně dobře fungující vizuální vztah fotogenického zvířete a přízračného zjevu sotva dospívajícího děvčátka, přece jen mám pocit, že čistě „soutěžně“ do kategorie daleko lépe seděl druhý oceněný soubor Venduly Knopové Tři.

Ta ve svém cyklu dlouhodobě sleduje dětství svých tří sester (odtud název cyklu), z nichž dvě má rodina v pěstounské péči. Vendula Knopová „pozoruje“ jejich postupné dospívání, do svých velmi intimních obrazů jakoby vkládá i své pocity a vzpomínky na dobu, kdy byla sama ve věku děvčátek. Klasické portréty kombinuje s různými detaily z prostředí domova, střídá barvy, využívá méně obvyklých kompozic.

Autorka se ve své komerční tvorbě věnuje především inscenované a módní fotografii, ve které si drží jasný rukopis i kvalitu. Vendulu Knopovou znám osobně a velmi jí fandím, níže uvádím s autorkou krátký rozhovor.

ROZHOVOR S VENDULOU KNOPOVOU⁴

Proč fotografuješ?

Neumím se vyjadřovat slovy a fotografie je pro mě adekvátním prostředkem pro jakékoliv sdělení. Fotografie je velmi přitažlivým médiem pro široký okruh lidí, já se v ní snažím najít svou vlastní invenční cestu.

.....
³ DIGIfoto 10/2009

⁴ Vendula Knopová se narodila v roce 1987 v Žamberku, po studiích na Střední škole uměleckých řemesel v Brně nastoupila na Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně, kde letos v Ateliéru reklamní fotografie právě ukončila bakalářské studium. Věnuje se reklamní fotografii, za své volné soubory získala dvě ocenění – třetí cenu na CPP 2008 v kategorii Sony Junior Award za cyklus Dělníci, v roce 2009 druhou cenu na fotografické soutěži FRAME za soubor fotografií Tři. www.vendulaknopova.tumblr.com

Pamatuješ si na úplné začátky?

V začátcích ještě jsem, ale prvotní kontakt s fotografií byl asi před přijímací zkouškou na brněnskou Střední školu uměleckých řemesel, kdy jsem chtěla ohromit západy slunce a dětmi ve vaně. Tenkrát to byl pro mě „high art“. Každý na něčem podobném začínal. (Doufám).

Máš někdy pocit, že se tvoje tvorba nějakým způsobem vyvíjí?

Občas, ale ten pocit trvá tak dvě minuty. Myslím si, že to vnímá víc okolí než já. Kvalitu souborů nebo určitý osobní vývoj dokážu zhodnotit až po jistém časovém odstupu.

Studuješ Ateliér reklamní fotografie ve Zlíně. Co jsi se tam naučila?

Zlínský ateliér má velmi dobré technické zázemí a menza tam taky nebyla zas tak špatná, jak všichni říkají. Samozřejmě bych chtěla vyzdvihnout celou řadu užitečných workshopů, které ateliér pořádá. Naučila jsem se nějakým způsobem dodržovat termíny, hrát Tekena a jíst jehněčí.

Ve tvém portfoliu je zastoupena celá řada reklamních fotografií. I v nich si však držíš sjednocený způsob obrazového vyjádření. Máš štěstí na klienty, kteří si tě vybírají nebo je dokážeš přesvědčit?

Klienti jsou většinou kamarádi, kteří mají peníze. Většinou si ale vybírají vizuální styl zakázky podle mého konkrétního souboru.

Ovlivňuje tě v přístupu k fotografii něco konkrétního? Trendy? Móda? Tvorba kolegů?

Ráda bych dělala věci, které nejsou trendy, ale to vás moc neuživí. Asi mně hodně ovlivnila výstava Erwina Wurma ve Vídni, od té doby se nemůžu zbavit bílého pozadí a věcí co zasahují nějakým způsobem do obličejů. Ráda sleduju lidi na ulici, což je sice klasické rozhovorové klišé, ale díky tomu přicházím na skvělé asociace.

Tvorbu kolegů samozřejmě sleduji, zejména fotky z dovolené ve Španělsku na facebooku, kdyby si třeba někdo koupil moje fotografie, tak bych tam mohla jet taky. Tím sem chtěla naznačit, že by bylo dobré podporovat mladé umělce, aby nemuseli místo tvorby například dělat po kavárnách jako já.

Jak dlouho už fotografuješ „oceněné sestry“ ?

Soubor tři vznikl asi půl roku. Je stále otevřený a já se v něm snažím rozvíjet nové pohledy zobrazení. Vytvářím takzvané limitované edice podle ročních cyklů a zaznamenávám tak chod života mých mladších sester (dvě z nich máme už třetím rokem

v pěstounské péči). Poslední dobou ve své tvorbě fotografie vždy podřizují určitému účelu, soubor Tři však byl a je velice spontánním dokumentováním bez ambicí. A proto ho mám tak ráda.

Na co tě nalákal FRAME?

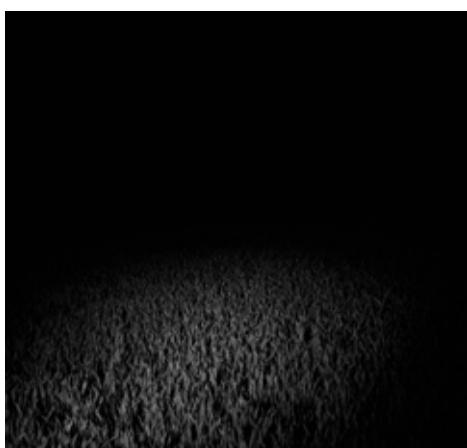
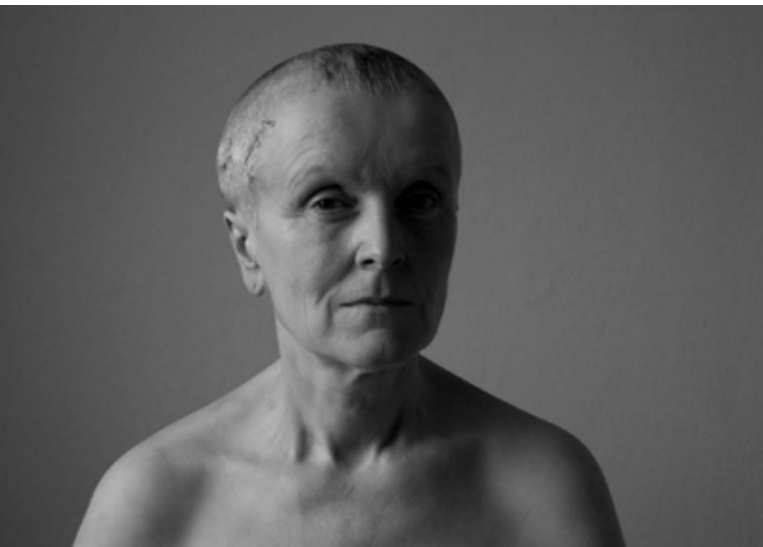
Fotografické soutěže mohou lákat jak finančními cenami, tak zábleskem určité prestiže. Soutěž FRAME pro mě v rámci českého měřítká splňuje obě dvě hodnoty. Volná tvorba většinou zůstane v šuplíku, FRAME dává možnost projevu nových mladých autorů (na rozdíl například od Czech Press Photo, kde se skoro každý rok setkávají totožní laureáti).

Ondřej Žižka přistoupil v posledním ročníku ke zrušení tematických okruhů. Co ty na to?

To byl určitě pozitivní krok, tendence napasovat svoje doposud vyfocené soubory na kategorie bylo někdy až kuriózní. FRAME by si zasloužil určitě víc zahraniční účasti a pozornosti. Umístění v soutěži byl pro mě impuls k další tvorbě.

Máš nějaký osobní „nevermore“?

České módní blogerky.

Petra Malá Millerová,
z cyklu A ona řekla dyt se dívá,
1. cena v kategorii Identita, 2008

Tereza Vlčková, Bez názvu,
1. cena v kategorii Láska, 2008

Vendula Knopová, z cyklu Tři,
2. cena v kategorii Láska, 2008

2009 – SHOW/ VZTAH/ IN

V úvodu práce se zmiňuji o tom, že cílem mého textu není podat srovnání mezi jednotlivými ročníky. Přes to si však jeden přírůstek dovoluji. Vítězné soubory v roce 2009 a 2010 považuji v celé historii soutěže vůbec za nejsilnější. Mimo to osobně tíhnu k subjektivnímu barevnému dokumentu a právě všechny oceněné práce mají společný základ v dokumentární fotografii (výjimku představují pouze inscenované práce Terezy Vlčkové z cyklu Mirrors Inside a soubor Transcendens tvůrčí dvojice Juliany Křížové a Jakuba Vlčka).

Dokonce se v tomto ročníku setkáváme s tradičním černobílým dokumentem v podání Martin Wágnera, který zachycuje v duchu tradiční černobílé humanistické fotografie prostředí sibiřských starověrců. To je v měřítku soutěže FRAME jev ojedinělý. Otázkou zůstává, nakolik je absence podobně laděných snímků způsobena „nedostatkem“ kvalitních autorů, kteří se tímto způsobem svým tématům věnují a v jaké míře porota podléhá současným fotografickým trendům (a tím je svým způsobem i vytváří), které v současnosti prezentují konceptuálněji pojaté série a inscenovaný portrét.

Aranžovaný a manipulovaný koncept lze nacházet v dílech napříč všemi ročníky, podle Miroslava Hucka, představitele tradiční humanistické fotografie, se však jedná o přirozený nástup jednoho trendu. „Humanistická fotografie stojí na tom, že zachycuje nepodstatné věci, které však mají zajímavé souvislosti. Důvodem pro její ústup je zřejmě fakt, že tento typ fotografie nemá praktické uplatnění. Časopisy, které je publikovaly, zanikly a ty zbylé mají jinou představu o roli obrazu v tisku. Tvrdím však, že oblíbené styly přicházejí a odcházejí ve vlnách a že se humanistická fotografie opět vrátí“.¹

Bližší pak z tohoto ročníku představuji práce Jiřího Zykunda, Jakuba Jurdiče a Libora Fojtíka (s tímto autorem rovněž uvádím krátký rozhovor), jejichž práce bych co by člen poroty hodnotil rovněž superlativy.

INTIMNÍ OBRAZY JAKUBA JURDIČE

Jakub Jurdič, v současnosti student Ústavu reklamní fotografie a grafiky na Fakultě multimediálních komunikací na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, zaujal porotu hned

¹ Miroslav Hucek, z rozhovoru Petra Vilguse s autorem, DIGIfoto 9/2011

dvěma soubory, a to v ročnících 2009 (Lucie) a 2010 (Jarmil). V prvním případě vytvořil portrét kamarádky, se kterou se zná řadu let. „Lucie se mi svěřila, že byla v dětství zneužívána jedním z členů rodiny a od té doby nesnáší své tělo, které vnímá jako pošpiněné. Časem jsem se od ní také dozvěděl, že má problém se sebepoškozováním. Když s tím chtěla skoncovat, chtěla, abych ji u toho fotografoval. Bylo to hodně zvláštní, vidět, jak se zraňuje. Zároveň jsem však cítil, že přes hledáček se realita stává jakýmsi jiným obrazem, od kterého se fotograf může oprostit“, říká k fotografování Lucie autor Jakub Jurdič.

Citlivě zpracovaný obrazový záznam působí na diváka naléhavě, zároveň se však nesaží šokovat. Zobrazená nahota není samoučelná, společně s textovou explikací dotváří pozadí intimního problému zneužívané dívky.

Druhým Jurdičovým souborem je fiktivní autoportrét Jarmil, ve kterém se promítají pocity odcizení řadového obyvatele planety a možná budoucnost samotného autora, který své obavy vyjadřuje sebestylizací v různých situacích člověka žijícího v osamění. Stylově sjednocený soubor zaujal i porotu Czech Press Photo. „To, že jsem vyhrál s Jarmilem na Czech Press Photo, (v roce 2010 v kategorii Canon Junior Awards – Portrét pozn. aut.) mě dost překvapilo, přece jen, je to soutěž hlavně pro reportéry a vítězné fotky většinou popisují pravdivé události. Posílal jsem tam Jarmila spíše z recese jestli to porota nějak „zkousne“ a ocení soubor o fiktivním člověku. Byl jsem mile překvapen, ocenění znamená, že porota nelpí na zavedených principech, ale posunuje se dál.“

Jakub Jurdič není jediným autorem, který úspěch v soutěži FRAME vnímá jako důležitou součást „Ocenění v soutěži FRAME pro mě bylo určitým mezníkem, především cena z roku 2009 za Lucii. Předtím jsem byl na pochybách, zda má cenu dělat to co dělám a jestli moje fotografie někoho zajímají, ocenění mi přidalo správnou dávku sebevědomí a chuť do další tvorby“.²

ZÁPISKY JIŘÍHO ZYKMUNDA A FOJTÍKŮV ABSURDNÍ DOMOV

Fotografie autorů Zykmanda a Fojtíka mají mnoho společného, i když to tak na první pohled nemusí být zřejmé. Zatímco Zykmondovy fotografie jsou teatrálně stylizované a digitálně upravované (někdy připomínají kýčovitě salonní fotografie), Fojtíkovi

.....
² Z emailové korespondence s autorem

groteskní absurdity jsou vystavěny na realitě života českého občana. A v čem lze i přes dva zcela rozdílné přístupy, tedy skrze inscenovanou fotografii na jedné straně a subjektivní dokument na straně druhé, nalézt zmiňované pojítko? V náznacích lehké ironie, které s sebou nesou jejich obrazy současného životního stylu. „Všichni účastníci divadla Centrální šatny jsou sebejistí, nepochybující – jsou současní – „in“ a „trendy“.³ „Procházky v oněch barevných kulíšách tohoto všudypřítomného zábavního parku jsou pitoreskní“.⁴

Obě citace výše, které se týkají Zykmondovy inscenované (ne)reality by tak mohly klidně zaznít i v rámci Fojtíkova absurdního domova. V obou pracích na pomezí subjektivního dokumentu a výtvarné fotografie lze najít náznak humoru, který se v současné humanistické fotografii objevuje jen zřídka (výjimkou je snad pouze dílo Martina Kollára).

ROZHOVOR S LIBOŘEM FOJTÍKEM⁵

Jak váš soubor, příznačně nazvaný Absurdistán – domov můj jsem, vznikal?

Na cyklu jsem začal pracovat někdy v únoru roku 2008, kdy jsem se stal fotoreportérem agentury Isifa. V současné době pracuji pro Hospodářské noviny, což mi umožnilo dostat se na nejrůznější místa České republiky, od Pražského hradu až po erotický veletrh. Mám rád ironický humor a stále jsem přemýšlel, jak bych mohl při práci ještě fotografovat „své věci“. Když jsem měl pocit, že mám to, co je potřeba (za co mě platí), vyfotografováno, snažil jsem se v hlavě přepnout na jiný způsob přemýšlení.

Měl jste od začátku představu o podobě souboru?

Neměl. Tak jako v životě nikdy nevíte, co se stane druhý den, platí to i pro dokumentární fotografii. Nechávám vše plynout, on už to nějak ten nejvyšší konstruktér vymyslí za nás.

.....
³ Evžen Sobek, Text k výstavě Centrální šatna, Kabinet fotografie Domu umění v Opavě, 27. 11.–28. 12. 2008, www.artalk.cz

⁴ Jiří Zykmond v explikaci ke svým fotografiím z cyklu Centrální šatna

⁵ Libor Fojtík je absolventem Lidové konzervatoře v Ostravě, obor výtvarná fotografie a absolventem magisterského studia na Institutu tvůrčí fotografie při Slezské univerzitě v Opavě. Lektoruje celoroční kurzy a workshopy fotografie v Praze pro Institut digitální fotografie (IDIF). Pracuje jako fotograf Hospodářských novin, hodně času tráví na cestách – jeho dokumentární soubory pocházejí z cest po zemích jako jsou Japonsko, Indie, Rusko, USA, Vietnam, Mongolsko, Nový Zéland a další.

Předpokládám, že soubor není uzavřený...

Stále vyhledávám akce a místa, na kterých by se mi podařilo udělat fotku zapadající do příběhu.

Jste ten typ autora-dokumentaristy, který za žádnou cenu nezasahuje do fotografovaného děje?

U reportáže nebo dokumentu se snažím spíše splynout s davem a prostředím. Zásadně nemanipuluji s lidmi či scénami, přijde mi to nepřirozené. Ale každý to vnímá jinak, tak se to snažím respektovat, neodsuzovat. Já jsem spíše typ pozorovatele, čekatele na ten správný moment, světlo atd. Samotného mne však tato hranice mezi žánry zajímala, tak jsem se rozhodl, že má teoretická magisterská práce bude o současném aranžovaném dokumentu.

Strávil jste mimo jiné dva měsíce fotografováním ve Vietnamu...

Do Vietnamu jsem odjel fotografovat, abych vytvořil druhou půlku souboru o Vietnamcích, které jsem fotil už v Čechách pod názvem Ho Či Minovy děti. Vietnamci jsou početnou menšinou u nás v České republice a spousta z nich se tady narodila, jsou zde tedy právoplatnými občany a díky své nesmírné pracovitosti a kázni se stávají v mnoha regionech jakousi „elitou národa“. Moje představa byla zachytit tyto dva světy. Vietnam je nádherná země a její obyvatelé jsou velice příjemní, přátelští lidé, kteří utíkají k nám do Čech za vidinou „lepšího života“. Právě to bylo téma, které jsem chtěl zpracovat.

Na čem v současné době pracujete?

Nijak zásadně se nevyhraňuji, vedle dokumentu mne baví fotit portréty. Mám v hlavě pár nápadů, které bych chtěl zkusit zpracovat. Většinou se jedná o témata, která poukazují na konzumnost, stereotyp našeho života či ekologickou devastaci prostředí, ve kterém žijeme. Tyto věci se víceméně objevují ve všech mých souborech, jako například PLASTIC FAMILY, kde jsem fotografoval život panenky Barbie a její rodinky, nebo soubor Dobrovolná skromnost o mladých lidech, kteří se rozhodli alespoň částečně utéct ze systému a žít v přírodě, na vesnici mimo velká města.

 Jakub Jurdič, z cyklu Lucie,
1. cena v kategorii Show, 2009

➤
Jiří Zykmund,
z cyklu Centrální šatna,
1. cena v kategorii Vztah,
2009

➤
Libor Fojtík, z cyklu
Absurdistán - Domov můj,
1. cena v kategorii In, 2009

2010 – BŮH /KLASIKA /REKREACE

Asi nejzajímavější výzvou předposledního ročníku (a celé soutěže vůbec) byla pro mladé autory kategorie Bůh. Nejlépe se podle poroty s tématem vypořádali Lukasz Pieńkowski a Petra Hajdůchová. K zadání se postavili obdobným způsobem, ve svých obrazech zanechali popisnosti a dali prostor divákovi, jeho vlastním pocitům a jeho postoji k víře. Z mého pohledu je takové zpracování nasnadě, zvláště, přihlédneme-li k zadání – těžko bychom v historii soutěže hledali interpretačně širší téma, než právě „Bůh“.

Ne všechny však přístup, kdy autor záměrně ponechává prostor dodatečným úvahám, oslovuje s takovou jednoznačností, jako porotu. (Ani tam však nevládl jeden společný hlas, Josef Moucha, jeden z členů poroty, vyjadřuje zklamání, spojené se nevelkými zkušenostmi, způsobené věkem autorů: „Akce FRAME se účastní především mladí lidé s pochopitelným nedostatkem životních zkušeností. Pod heslem Bůh se proto nedalo čekat oslnění“.

Radek Burda¹ v dobové recenzi šestého ročníku soutěže FRAME označuje dílo Petry Hajdůchové (stejně tak další oceněný soubor Martina Tůmy, viz níže) jako myšlenkově i obsahově prázdné: „Snad nejvýrazněji to lze pozorovat ve vítězném souboru Martina Tůmy v kategorii Klasika, který celý je vystavěn na premise: „hele, hustě sněží, postav se tamhle, bude to taky hustý“. Soubor výborně kompozičně a barevně seskládaných stylizací, který je ale zároveň naprosto myšlenkově prázdný, bez jediné špetky obsahu, významu. Nejinak je tomu i v případě souboru Petry Hajdůchové, nazvaném Yeshua. Pateticky zvolený název kontrastuje s prostince naivní, romanticky dívčí ideou dělání „křesťanských symbolů z kousku plátna“ a posázených na posvátných místech. Místo hlubokého setkávání se s náboženstvím, odkrýváním vnitřních pramenů křesťanství dostáváme jen svoji denní dávku povrchového pozlátka symbolů na cool místech“². Těžko říct, na kolik jsou texty Radka Burdy „ovíněny“ jakousi snahou dostat svého

¹ Radek Burda působí jako publicista, fotoeditor Lidových novin a volný fotograf

² Radek Burda, Na okraj jedné fotografické soutěže: Frame 2010, Kavárna iDnes Josefa Chuchmy, 19

jména. Sám Burda se v nespočtu svých reportážních fotografických cyklech často věnuje sociálním tématům s geograficky ohraničeným sdělením, přidanou hodnotu v podobě vizuálně přitažlivých fotografických obrazů s přesahem, ať už formálním či obsahovým, v jeho díle však nacházíme stěží.

Ve stejném textu (proto ho uvádím zde, i když se týká spíše kapitoly Porota) se pak Burda sportovní glosou dotýká i dominance studentů ITF na poli oceněných souborů: „Fotbal je hra, kterou hraje dvaadvacet hráčů a vždy v ní zvítězí Němci,“ pronesl kdysi slavný fotbalový útočník Gary Lineker a ten proslulý bonmot jakoby platil i pro letošní ročník soutěže FRAME. Za Němce stačí dosadit uměleckou školu ITF. Nic proti ní, je to škola výrazná, skvěle vedená a vychovala řadu skvělých fotografů. Ale že by její zrovna její vizualista a umělecký kánon byla vskutku tou jedinou mantrou, která opanovala zdejší pódia?“

Ano, studenti ITF jsou opravdu hojně zastoupení, nejen v rámci oceňovaných souborů, ale i s ohledem na počet přihlášek. Není to však protěžováním ze strany poroty a organizátorů, jak si možná Radek Burda představuje. Poměr přihlášených jen jednoduše odpovídá stavům počtu aktuálně studujících studentů na školách s výukou fotografií. Institut tvůrčí fotografie každoročně přivítá do svých kruhů daleko větší počet studentů, než další dvě katedry s výukou fotografie v Ústí nad Labem a ve Zlíně.

ESTETIKA PODLE MARTINA TŮMY

„Ve fotografiích Martina Tůmy se prolíná krajina, performance, inscenace, vystává téma svícení, manipulace, kamufláže. Estetizovaná akce je přiznaným dědictvím zkušeností fotografie. Současně je popírá, aby mohla uskutečnit sama sebe. Performance v krajině nahrazuje vžitě fotografické postupy včetně postprodukce. Se silnou vizí obrazu, který si autor v krajině celý zinscenuje a zahraje, využívá maximálně podmínek okolního prostředí. Přivlastňuje si „výtvarný materiál“ zimní krajiny - sníh, napodobuje ho, manipuluje se samozřejmostí, vlastní lidskému přístupu k přírodě. Ekologie těchto obrazů spočívá v hlubokém vnímání krajiny a sebe samého v ní.“

Vendula Juřicová-Tůmová

„Estetizovaná akce“ Martina Tůmy vznikala jako semestrální práce do Ateliéru reklamní fotografie ve Zlíně. Abych se přiznal, z počátku jsem tohle dílo takto i vnímal. Když jsem však s autorem krátce hovořil, k obrazům se přidala i zkušenost a já jsem na obrazy začal nahlížet i z jiného pohledu.

„Nejdůležitější pro mě byl prvek hry a potřeba si tu práci užít. Asi to bylo dané tím, že jsme s Jakubem Skokanem³ hodně pracovali na komerčních zakázkách a když už jsem si vzal volno, nechtěl jsem dělat nic, co by stálo na principech reklamy. Nechtěl jsem svítit, postprodukovat a počítačově montovat. Chtěl jsem si od toho odpočinout a přemýšlel jsem jak by se to dalo udělat. Pobýval jsem v té době na takovém starém statku v Beskydech, byla úžasná zima. Ráno jsem si udělal kafíčko do termosky, nabalil jsem si dvacet kilo krámů do krosny a lozil jsem po venku a vymýšlel blbosti. S něčím mi pomáhala tehdy má přítelkyně, dnes už manželka Vendula Tůmová (autorka úvodní citace pozn. aut.). Baví mě česká akční fotografie. V té době jsem byl velice ovlivněný Vladimírem Havlíkem a některé fotky ze souboru k němu přímo odkazují. Na rozdíl od českých akčních umělců se nedokážu zbavit důrazu na estetiku obrazu, i když bych kolikrát chtěl. Proto i ten název, na druhou stranu jsem to myslel i trošku ironicky. Estetizovaná a akce? To tradičně nejde až tak dohromady“.

GALERIE A WRESTLING

Slibné tematické ohraničení, které pořadatelé vytvořili v roce 2010, bylo ukryto i pod heslem Rekreaace. I když by se mohlo zdát, že právě ve středoevropském regionu by tento značně zprofanovaný výraz mohl v podobě fotografických obrazů přinést zajímavé sondy do životů starších lidí, kterým se po řadě let strávených v totalitních režimech otevřely nové možnosti trávení volného času nebo naopak pohled do západního světa, ve kterém nacházíme čím dál bizarnější „rekreační statky“, jejichž uživatele známe dobře z fotografií třeba Martina Parra. Nic takového se ale nejspíš k porotě nedostalo. I přes to lze dva oceněné soubory (třetí cena nebyla udělena) Milana Bureše a Rafała Siderského považovat za příjemné oživení tohoto ročníku.

Rafał Siderski se vypravil do prostředí amerického wrestlingu. Ne však do USA, země původu tohoto značně potrhleho způsobu zábavy, ale do Polska, kde se takto rekreuje úzká skupina nadšenců. Snímky z cyklu Do or Die nepostrádají potřebný nadhled, zaujmou i expresivním zpracováním, kdy autor umně kombinuje flashované a kontrastní scény.

.....
³ Jakub Skokan a Martin Tůma jsou mladí fotografové, kteří společně založili fotografické studio BoysPlayNice, jehož hlavní náplní se stala statická fotografie, fotografie architektury, designu a produktová fotografie. V reklamní fotografii se podle vlastních slov snaží respektovat tradici kvality zpracování obrazu, na první místo však staví nutnost jedinečnosti konceptu, který by měl komunikovat se zaměřením klienta. Mimo čistě reklamní fotografie se věnují i volné tvorbě, a to jako autorská dvojice, nebo každý sám za sebe jako individuální autor. „V ideálním případě se stává, že se z komerčního zadání vyklube volný projekt a po půlroční práci vznikne výjimečný soubor fotografií, jako to bylo např. u projektu Na Pasekách“. Ten byl oceněný třetím místem v soutěži FRAME v roce 2009.

Na Milana Bureše⁴ a jeho Cestování časem pak čekala hlavní cena v této kategorii. O jeho souboru jsem s autorem krátce hovořil.

ROZHOVOR S MILANEM BUREŠEM

Kde vznikaly snímky z cyklu Travelling in Time?

Soubor vznikl loni v létě při měsíční cestě po Rusku. Fotografie jsou z moskevské Státní Tretjakovské galerie, kde je vystaveno moderní umění 20. století.

Proč právě Tretjakovská galerie?

Navštívit největší ruskou galerii pro mě a kolegu spolucestovatele Ondru Hrušku byla povinnost, stejně jako si udělat portrét před Leninovým mauzoleem. Brali jsme galerii jako úvod před naší cestou na východ Ruska. Ve výsledku se ukázalo, že tato instituce je autentickým skanzenem zanikajícího ducha Sovětského svazu, proto jsem se rozhodl se tam vrátit fotografovat.

Jak na vás tato „věhlasná“ galerie působila naživo a jak dlouho jste tam fotografoval?

Galerie je inspirující, plná zásadních děl ruské avantgardy i tendenčních výjevů ze sovětského života. Vedle obrazů jako Černý čtverec na bílém pozadí od Kazimira Maleviče je možné v prostorech galerie najít nechtěné zátiší, které by se mohlo jmenovat například bodově nasvícený roh prázdné místnosti nebo sál speciálních projektů, který byl speciální v tom, že v něm nic nebylo. Fascinovaly mě i obrazy otočené čelem ke zdi a také ruský salón odmítnutých, vystavující těsně před budovou galerie. V galerii jsem strávil dva dny, bylo skvělé najít v desetimilionové Moskvě místo bez lidí.

Jak vy osobně vnímáte soutěž FRAME?

Je to skvělá příležitost pro studenty a mladé fotografy. Myslím, že vítězné fotografie si od počátku drží vysokou úroveň, a proto mě těší být mezi nimi. Ocenění je navíc příjemnou podporou pro další projekty.

.....
⁴ Milan Bureš se narodil v roce 1986 v Novém Jičíně. Vystudoval střední uměleckou školu v Ostravě. V roce 2009 získal bakalářský titul na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v ateliéru reklamní fotografie. V současné době studuje magisterské studium na stejné škole a zároveň na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě. Ve své tvorbě se v poslední době zaměřuje na dokumentování obyvatel města Sevastopol, kam se pravidelně vrací. Cyklus hodlá uzavřít knihou a výstavou. První výstupy z tohoto souboru byly otištěny v časopise FOTO 4/2012.

Łukasz Pierńkowski, z cyklu Hermitage,
1. cena v kategorii Bůh, 2010

Petra Hajdůchová, z cyklu Yeshua,
2. cena v kategorii Bůh, 2010

Martin Tůma,
z cyklu Estetizovaná akce,
1. cena v kategorii Klasika, 2010

Milan Bureš,
z cyklu Cestování v čase,
1. cena v kategorii Rekreace, 2010

FRAME 2011

HUSÁKOVO 3+1

Anna Gutová a Gabriel Fragner se možná i díky aktuální módní retrovlně dostali na samý vrchol značně inovovaného FRAMu, který již autory nesvazoval hesly a mantinely, ale dal tvůrcům naprostou svobodu, když vyhlásil pouze jedno volné téma.

Vítězně „sestavené“ duo studentů ITF v Opavě se prostřednictvím komorních inscenovaných portrétů vrátilo časem do hluboké totality, do dob upnutých tesilek, šustákových bund, baloňáků, ondulovaných účesů, ubrusů a talířů s jedním dostupným vzorem a do bytů s jedním typem sporáku a dvěma druhy neokrasných rostlin, z nichž tomu žíhanému se říkalo tchýnin jazyk.

I když sami tuto dobu stejně tak jako autor textu v dospělém věku nezažili (Anna je ročník 1977, Gabriel 1973), přesto se jim rekonstrukce nejspíš podařila věrohodně.

A to i díky technicky preciznímu analogovému „looku“ vybledlých východoněmeckých filmů, dobové adjustaci i provedením samotné expozice, kde důležitou roli hrál vzor „původní“ stěny, patřičně hnusná sedačka, bruselský stůl a jeden ze dvou typů zmiňovaných rostlin.

Motivy rodinné idylky jdou divákovi takříkajíc na ruku, což je však nejspíš záměr, každý si v konkrétním výjevu najde tu svoji vzpomínku, každému se vybaví alespoň jedna fotografie ze staré rodinné krabice. Některé motivy se možná zbytečně opakují, některé mi možná i trošku chybí – třeba ten tolikrát viděný u mých rodičů, kdy se obyvatelé jednoho paneláku setkávali v „Husákovo 3+1“¹ u kanasty nad přecpanými stoly s chlebíčky, tyčinkami a domácími lihovinami.

.....
¹ Husákovo 3+1, Lada Hubatová-Vacková, VŠUP Praha, 2007, vyšlo knižně u příležitosti stejnojmenné výstavy, která byla připravena pod vedením historičky umění Lady Hubatové-Vackové, Dům umění města Brna. Výstava i kniha zkoumá sídlištní životní styl, bytovou a spotřební kulturu 70. let.

INTIMNÍ OBRAZY

I další oceněné cykly, které vybírám pro obrazový dokument tohoto ročníku, mají „na svědomí“ studenti Institutu tvůrčí fotografie v Opavě.

Anna Grzelewska (finalistka FRAME 2001) prostřednictvím fotografií z cyklu Julia Wannabe objevuje tenkou hranici mezi dětstvím a postupným dospíváním své dcery. V dlouhodobém projektu dokumentuje dívku v intimních chvílích běhu běžného života, zachycuje její emoce, stavy, první líčení. Souborem se trefuje do aktuálního trendu subjektivně laděných obrazů, myslím, že jeho síla se však naplno projeví až s dalšími fotografiemi, zatím na nás ono „Julie by chtěla být“ promlouvá pomocí sotva třetiny fotografií. Silné momenty „přerodu dívky v ženu“, které se autorka podle vlastních slov snaží divákovi tlumočit, mi tak v soutěži prezentovaném cyklu chybí.²

„Soubor Heart on Fire zachycuje emocionální stránku vztahu, kde oba jedinci touží po svobodě. Ani ne tak po oproštění se od vztahu samotného, jako po svobodě ducha. Krása se snoubí s beznadějí, touha po úniku s neschopností jednat a komunikovat. Jako by oba jedince ovládalo něco, co ani jeden není schopen přemoci. Ačkoli je touha žene kupředu, setrvávají bezmocně na místě.“

Dagmar Vyhnálková³

Dagmar Vyhnálková, absolventka bakalářského studia na ITF v Opavě a finalistka FRAME 2011 se dlouhodobě věnuje deníkovému způsobu fotografického záznamu. Až s cyklem Heart on Fire, se kterým uspěla právě v tomto ročníku“, se její obrazová výpověď stává jímavou i pro samotného diváka. Dosud se Dagmařiny velmi subjektivně laděné práce jen těžko „identifikovaly“ a jejich skutečnému významu rozuměla snad jen autorka. Ve svém „srdci v ohni“ však naplno rozvíjí emoce, symboly a odkazy na témata svobody a partnerského soužití. Zátíší, portréty, krajiny, tlumené barvy – deprese, melancholie i štěstí, všechny ty pocity, kterými procházíme v rámci soužití dvou lidí všichni. Cyklus, který svou vizuálně podmanivou silou z mého pohledu aspiroval na vítěznou trojici.

² Autorka odevzdávala cyklus i jako svou klauzurní práci na ITF v Opavě, tento výběr fotografií působí z mého pohledu mnohem vyváženěji a kompaktněji.

³ Z katalogu FRAME 2011

Gabriel Frágner a Anna Gutová,
z cyklu I Love My Family, 1. cena FRAME 2011

Anna Grzelewska,
z cyklu Julia wannabe,
Finalistka FRAME 2011

Dagmar Vyhnálková,
z cyklu Heart on Fire,
Finalistka FRAME 2011

MLADÝ FRAME

Za sedm let bylo soutěže bylo oceněno celkem padesát čtyři cyklů. Téměř všichni ocenění autoři studovali nebo studují fotografii na vysoké škole. A všichni jsou navíc mladí.

Je to pochopitelné, jakýsi umělecký „přetlak“ a chuť přijít s kůží na trh je pochopitelně největší právě v tomto období. Ze zavedených autorů, kteří se „mihli“ povědomím pod značkou FRAME můžeme tak jmenovat pár jmen – Terezu Vlčkovou, Andreje Balca, Martina Kollára, Vojtěcha V. Slámu. Je to bezesporu způsobeno i směřováním soutěže stran samotných organizátorů a porotců, kteří jsou často velmi úzce napojeni právě na vysoké školy s výukou fotografie.

Není však takové ohraničení pro samotnou soutěž na škodu? O rozšíření „základů“ stran oslovení širšího spektra autorů mluvím s hlavním organizátorem soutěže v samostatném rozhovoru na straně 56.

Prostřednictvím výroku Miroslava Vojtěchovského můžeme přemýšlet i o jakési „způsobilosti“ studenta k účasti na vrcholné úrovni fotografického vyjádření: „Může se úspěšný realizátor všech praktických úkolů, nejrůznějších cvičení i teoretických prací stát opravdu zajímavým autorem schopným oslovit silou svého myšlení, umocněného schopností přetlumočit ideje do roviny smyslového výrazu?“¹

Zaujal mě však i pohled Ivana Pinkavy, kterého osobně považuji za jednu z největších postav české výtvarné fotografie. „Není možné někoho na vysoké škole učit, jak fotografovat, jak se stát umělcem. Můžete studentům pomoci, aby lépe a přesněji formulovali své myšlenky. Pokud jste dostatečně vnímavý, může studentovi urychlit jeho vlastní cestu. Přitom byste ho nikdy neměl tlačit někam, kam se třeba zdá, že se dnes umění ubírá. To je nejen riskantní ve smyslu vašeho omylu, ale především nerespektování jedinečnosti každého studenta“.²

¹ Miroslav Vojtěchovský, Katalog FRAME 2006

² Ivan Pinkava, Rozhovor Petra Vilguse s autorem, DIGIfoto 10/2011

SOUTĚŽ VE SKOKU O FOTOGRAFII

Když mluvím o FRAMU jako o ukazateli a zpravodaji, který každoročně sumarizuje a zveřejňuje přehled toho nejzajímavějšího, co v daném období ve fotografii vzniklo, může také lehce dojít i k jeho přecenění. Na soutěžení se můžeme dívat z různých pohledů. V první řadě – soutěž není pro každého. Existuje spousta autorů, v jejichž díle spatřujeme jednotný styl a souvislé dílo, kteří se zkrátka podobných akcí z různých důvodů neúčastní.

Je tu i hledisko četnosti, tedy kvantity přihlášených souborů. Jakou má šanci fotograf, že se svými osmi soubory přihlášenými do jednoho ročníku soutěže (podobně třeba jako Jan Cága do jednoho z ročníků Czech Press Photo) trefí do vkusu aktuálně sestavené poroty a jakou má šanci autor, který pošle jeden cyklus?

Milan Jaroš³, autor oceněných snímků z prvního ročníku na soutěže nahlíží ještě o něco skeptičtěji, i když, jak v závěru přiznává, sám byl jejich pilným účastníkem.

„Obecně si myslím, že soutěžení a oceňování ve fotografii nebo v jakémkoliv uměleckém oboru je nesmyslné. Když se podíváte nazpět třeba i do soutěže typu Cena Jindřicha Chaluppeckého, tak existuje spousta lidí, jenž byli nominováni a nikdy neuspěli, ale jejich práce je zcela bezpochyby kvalitní (Krištof Kintera). Je to ale ode mne zároveň protimluv neboť sám se soutěží účastním a ceny jsem nějaké také získal.“⁴

Ano, veřejný výrok poroty v rámci soutěže nám může pomoci při orientaci v oboru, může zasadit semínko pro další diskuzi, ale pokud budeme chtít obsáhnout skutečně objektivní stav „věci“, pak se budeme muset spolehnout na kontinuálnější práci teoretiků, kurátorů a publicistů, kteří fotografii sledují širěji, kontinuálněji a bez celé řady omezení – které s sebou soutěžení v rámci uměleckých oborů přináší – i mnohem objektivněji.

.....
³ Milan Jaroš vystudoval Katedru fotografie na FAMU. Od roku 2009 pracuje v časopisu Respekt jako stálý fotograf. Spolupracoval s mnohými zahraničními periodiky – New York Times, International Herald Tribune, The Wall Steet Journal, l'Hebdo, Courriere International, Chicago Tribune. Za své fotografie získal řadu ocenění v soutěžích Czech Press Photo, FRAME (2006) , Unicef Photo Award, Unicredit Photo Award.

⁴ Z emailové korespondence s autorem.

ROZHOVOR S ONDŘEJEM ŽIŽKOU, SPOLUZAKLADATELEM A ORGANIZÁTOREM FOTOGRAFICKÉ SOUTĚŽE FRAME

Jak hodnotíš velkou změnu, která proběhla v posledním ročníku, kdy jste se rozhodli zrušit kategorie a vyhlásit volné téma?

Byl to rozhodně krok správným směrem, po šesti letech to chtělo změnu, ať už to rozdělování fungovalo nebo ne. Deformování prací autorů bylo znát, nikdo z autorů nedělal svoje práce „na zakázku“ pro FRAME. Porota vedla často debaty o tom, zda soubor zapadá či nezapadá do dané kategorie, což někdy vedlo k jeho úplnému vypuštění ze soutěže.

Dalšími faktory pro změnu pravidel byla motivační složka, která se s touto změnou pojí, ceny se rozdělují pouze mezi tři nejlepší. Také jsme v minulosti museli řešit nedostatek výstavních prostor pro takové množství oceněných prací, které jsme museli někdy značně redukovat. Aktuálních šest finalistů můžeme představit v jejich plném „znění“. Porota tedy vybrala šest finalistů a mezi těmi se pak vedla diskuze o třech nejlepších.

Mezi ty se pak rozdělují ceny v hodnotě 175 000 tisíc korun, což je právě ta motivační složka, o které jsi mluvil... Jaký máte soutěž roční rozpočet celkově?

Je to tak, rozdělují se zboží v hodnotě 100 000 Kč pro prvního (materiál firmy Canon) 50 000 Kč (monitor EIZO) a 25 000 Kč (materiál Canon), s katalogy, porotou, provozem webu zhruba to vyjde zhruba na 300 000 tisíc, část rozpočtu pak přichází i z fondů Visegrádské čtyřky.

Zdá se, že zatím největší slabinou celého projektu je poměrně malá orientace na zahraniční školy a obecně na profesionály. Když jsme spolu mluvili naposled, říkal jsi, že se budete snažit překročit hranice a propagovat soutěž i v Maďarsku a Polsku.

Pro reklamu soutěže v Polsku a především Maďarsku jsme letos udělali maximum. Spojili jsme se se Svazem maďarských fotografů, oslovili jsme místní časopisy. Je to ostatně znát na finální šestce oceněných (tři Češi, dva Poláci a jeden fotograf z Maďarska) do poroty se nám pro poslední ročník podařilo vedle Ivana Pinkavy, Bohunky Koklesové, Josefa Mouchy a Vojty Slámy přemluvit i Abela Szalontaie z Budapešti.

Kolik se v průměru do jednotlivých ročníků hlásí autorů a jak to v posledním ročníku vypadalo s poměrem přihlášených studentů vs. profesionálů?

V průměru přichází do soutěže sto prací, což je organizačně tak akorát. Poměr se začíná vyvažovat, letos jsem tu měli zhruba 65 procent studentů 35 procent profesionálních fotografů. Spíš by se dalo říct fotografů mimo prostředí vysokých škol, protože v pravidlech žádná „definice profesionála“ není. I když to máme na webu uvedeno, jde nám spíše o to, aby se k nám nehlásili lidé s kytičkami a západy slunce.

Pana Burdu, pilného kritika podobných fotografických akcí, by možná zajímal i počet prací, které přišly z ITF...

Letos se přihlásilo 137 prací, z ITF to bylo 31. Pan Burda se snaží provokovat za každou cenu, rád pojmenovává věci jinak jen proto, aby to vyvolalo rozruch. (To se mu ostatně stalo i „osudným“, i když v tomto případě se spíš jednalo demonstraci moci někoho ze zástupce vydavatelství, které Burda kritizoval na jeho vlastním webu. Pozn. aut.)

Jaký soubor z aktuálních oceněných ty považuješ za nejkvalitnější?

Líbí se mi domácí album Frágnera a Gutové a také soubor fotografií Anny Grzelewské. Všichni tři jsou shodou okolností z ITF. Můžu však obecně říct, že víceméně souhlasím s výběrem poroty, i když některé dobré soubory se v rámci nových pravidel už do finále nevešly.

ZÁVĚR

Zásadní změna konceptu soutěže v podobě vyhlášení pouze jedné volné kategorie, ze které v posledním ročníku vzešlo šest finalistů, s sebou přináší větší motivaci pro autory. Zatímco dosavadních sto padesát tisíc určených pro nejlepší autory se rozdělovalo v rámci třech témat (a tedy devíti autorů), nyní je výhled pro nejlepší práce spojen s daleko zajímavější finanční motivací pro tři nejlepší. Soutěž by tak v budoucnu mohla přilákat i taková hvězdy ze střeoevropského regionu jako jsou třeba Lucia Nimcová ze Slovenska nebo Rafal Milach, Mariusz Forecki, Arkadiusz Gola či Pawel Supernak z Polska.

Těšit se můžeme nadále na každoroční výstavu nejlepších autorů v Leica Gallery Prague, i její reprízy, vždyť FRAMu se z prezentace oceněných fotografií daří tradičně dělat zajímavý zážitek (což se nedá říct o soutěži Czech Press Photo, která každoročně trpí neprofesionalitou při závěrečném kurátorském výběru „zbylých“ fotografií i samotnou realizací expozice).

FRAME se za sedm let života etabloval jako nejvýznamnější „zpravodaj“ pracující s médiiem fotografie. Použijí-li v překladu název samotné soutěže, tak výsledky „rámuji“ každoroční autorské úsilí, se kterým se setkáváme zatím především u nás. Na pořadatelích je, aby se jim podařilo dostát prestiže soutěže i v sousedních zemích – na Slovensku, v Polsku a Maďarsku.

Věřím, že strůjce projektu Ondřeje Žižku a jeho „značku“ FRAME nepotká v dalších ročnících nepřízeň při shánění sponzorů a tím i nezájem a nedostatek motivace samotných autorů. Zatím to tak nevypadá. FRAME spolupracuje s pražskou Leica Gallery, oslovuje časopisy a instituce v zemích Visegrádské čtyřky, své ceny věnují firmy Canon a Eizo, do dalšího ročníku půjde FRAME v rámci hlavního mediálního partnerství s novým českým časopisem o fotografii FOTO¹.

.....
¹ Původní český časopis FOTO vznikl v dubnu v roce 2012, vychází desetkrát ročně v nákladu 10 000 výtisků. Mezi jeho okruh stálých spolupracovníků patří i vedoucí Institutu tvůrčí fotografie Vladimír Birgus nebo nový pedagog téže školy Petr Vilgus. (www.casopis-foto.cz)

PŘEHLED UPLYNULÝCH ROČNÍKŮ A OCENĚNÝCH AUTORŮ

2005

100% ŽIVOT

Barbora Prášilová – Bez názvu

Barbora Krejčová – Beauty

Milan Jaroš – Česko (2004–2005)

KOMUNIKACE

1. cena nebyla udělena

Tomáš Pospěch – Krajinky.jpeg

Zuzana Blochová a Dita Lamačová – Persona

Ondřej Příbyl

DOMOV

Hynek Alt a Alexandra Vajd – ManWomanUnfinished

Simon Chang – Oni

Andrzej Kramarz & Weronika Łodzińska

2006

CESTA

Andrej Balco – Nedel'né želanie

Kateřina Držková – Uprchlíci

Agáta Marzecová – Life in Between Days

MANIPULACE

Daniela Dostálková – The Town i Like

Daniela Kroupová – uzjsmezabavili.cz

Petra Steinerová – Táta

KRÁSA

Barbora Kuklíková – IN – TY – MY – TA

Vojtěch V. Sláma – Z deníku vlka

Ondřej Příbyl – Stopy, okraje

2007

ŠTĚSTÍ

1. cena nebyla udělena

Gabriela Kolčavová – Mama

Tereza Vlčková – A Perfect Day, Elise...

ZÁVISLOST

Andrej Balco – Domésticas

Anna Gutová – Kotrmelec

Pawel Olejniczak and Marcin Morawicki – Pop Pope

V.I.P

Vojtěch V. Sláma – India Tourist

Kamila Musilová – Plyš myslí, že je víc

Martin Kollár – Armádní kuchaři

2008

LÁSKA

Tereza Vlčková – Bez názvu

Vendula Knopová – Tři

3. cena nebyla udělena

IDENTITA

Petra Malá – A ona se řekla dyt se dívá

Martin Tůma – Limbus

Pavel Matela – Reunion of Strangers

SÍLA

Jakub Skokan – Lukáš

Barbora Krejčová – Opustit Bystroušku

3. cena nebyla udělena

2009

SHOW

Jakub Jurdič – Lucie

Jitka Horázná – Nedělní odpoledne

Tereza Vlčková – Mirrors Inside

VZTAH

Jiří Zykmond – Centrální šatna

Martin Wágner – Sibiřští starověrci

Jakub Skokan a Martin Tůma – Na pasekách neboří

IN

Libor Fojtík – Absurdistán – domov můj

Juliana Křížová a Jakub Vlček – Transcendence

Marek Pavala – Daniel

2010

BŮH

Lukasz Pieńkowski – Hermitage

Petra Hejdůchová – Yeshua

Tomáš Trojan – Ve stínu psa

KLASIKA

Martin Tůma – Estetizovaná akce

Kamila Musilová – „Dědeček a Babička“

Jakub Jurdič – Kamil a Lucie Pištorová – Okamžik

REKREACE

Milan Bureš – Cestování časem

Rafał Siderski – Do or die

CENA LEICA GALLERY PRAGUE

Petr Willert – Dobrá hospodyňka má přes pírkó přes plot skočit

2011

1. cena: Gabriel Frágner a Anna Gutová – I love my family

2. cena: Akos Czigany – Skies, hommage à Hiroshi Sugimoto, 2010

3. cena: Jan Grombiřík – Annunciation

Finalista: Paweł Fabjański – Autofire

Finalista: Anna Grzelewska – Julia Wannabe

Finalista: Dagmar Vyhnálková – Heart on Fire

Cena Leica Gallery Prague: Akos Czigany – Skies, hommage à Hiroshi Sugimoto, 2010

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Petr Balajka, Vladimír Birgus, Antonín Dufek, Ludovít Hlaváč, Martin Hruška, Pavel Scheufler, Ladislav Šolc – Encyklopedie českých a slovenských fotografů, ASCO, 1993

Tomáš Třeštík, Osobnosti současné české reklamní a módní fotografie, ATEMI s.r.o., Praha 2002

Vojtěch V. Sláma, Vlčí med, Galerie Brno, Brno 2004.

Vladimír Birgus, Jan Mičoch – Česká fotografie 20. století – Průvodce, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze /KANT, Praha, 2005

Miroslav Hucek, Takoví jsme byli? /Fotografie z let 1957–2006, Mladá fronta, Praha, 2007

Andrej Balco, Domésticas, Dům Fotografie, Bratislava, 2008

Miroslav Vojtěchovský, Jaroslav Vostrý – Obraz a příběh, scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění, KANT, Praha, 2008

Kolektiv autorů, Šestka – šest českých fotografických škol, Pražský dům fotografie ve spolupráci s nakladatelstvím KANT, Praha, 2008

Radim Žůrek, Mladé české fotografky, Bakalářská práce, Opava, 2010

Katalog k 20. ročníku Měsíce fotografie, Fotofo, Bratislava 2010

Katalog FRAME 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, FRAME, Brno

JMENNÝ REJSTŘÍK

A

B

Balco, Andrej	20, 23, 24, 27
Burda, Radek	42
Bureš, Milan	9, 11, 45, 48

C

D

Dostálková, Daniela	20, 22
Držková, Kateřina	20, 23

E

F

Fojtík, Libor	9, 36, 37, 41
Frágner, Gabriel	51, 56

G

Grzelewska, Anna	50, 52
Gutová, Anna	24, 25, 27, 49, 51, 56

H

Hajdůchová, Petra	42, 47
-------------------	--------

CH

I

J

Jaroš, Milan	17, 19
Jurdič, Jakub	35, 36, 39
Juřicová-Tůmová, Vendula	12, 43

K

Knopová, Vendula	9, 30, 34
Koklesová, Bohunka	55
Kollár, Martin	17, 37, 53
Kubačáková, Markéta	29
Kuklíková, Barbora	20, 21

L

M

Malá Millerová, Petra	29, 33
Moucha, Josef	13, 15, 42, 55

N

O

P	
Pieńkowski, Lukasz	47
Pinkava, Ivan	13, 53
Pospěch, Tomáš	16, 18
Prášilová, Barbora	16, 17, 19
Q	
R	
S	
Siderski, Rafał	44, 45
Skokan, Jakub	10, 44
Sláma, Vojtěch V.	10, 13, 20, 25, 26, 28, 53, 55
Szalontai, Abel	13, 55
T	
Tůma, Martin	9, 10, 42, 43, 44, 48
U	
V	
Vlčková, Tereza	30, 34, 35, 53
Vojtěchovský, Miroslav	13, 14, 53, 62
Vyhnálková, Dagmar	50, 52
W	
Wágner, Martin	11, 35
X	
Y	
Z	
Zykmund, Jiří	35, 36, 37, 40
Ž	
Žižka, Ondřej	4, 10, 13, 32

